

رابطه بین نگرش به روابط فرازنشویی با احساس کهنتری، منبع کنترل و عمل
به باورهای مذهبی در همسران مردان دارای اعتیاد
The Relationship between Attitude towards Extramarital affairs with
the Feeling of Inferiority, Locus of Control, and Practice of Religious
Beliefs in Wives of Addicted Men

تاریخ پذیرش مقاله ۱۳۹۹/۱۲/۱۹

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۹/۲۴

R. Khalini., B. Bahmani., M.S. Khanjani.,
M. Vahedi

Abstract

Aim: The present study aimed to determine the relationship between attitudes toward extramarital affairs with the feeling of inferiority, locus of control, and practice of religious beliefs in wives of addicted men. **Methods:** The present study was descriptive and correlational, and its statistical population consisted of all women participating in Naranan population meetings in the 5th and 9th districts of Tehran. Among whom, we selected 120 individuals using the convenience sampling method. To collect data, we used the extramarital affair attitude questionnaire (Whatley, 2006), feeling of inferiority source (Khodadadi and Bahrami, 2012), Locus of Control Scale (Rotter, 1966), and practice of religious beliefs questionnaire (Golzar, 2000). We also used inferential statistical methods (spearman's correlation) to analyze data. **Results:** The results indicated that there were

رضا خلیلی^۱، بهمن بهمنی^{۲*}، محمد سعید خانجانی^۳،
محسن واحدی^۴

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی تعیین رابطه بین نگرش به روابط فرازنشویی با احساس کهنتری، منبع کنترل و عمل به باورهای مذهبی در همسران مردان دارای اعتیاد اجرا شد. **روش:** این پژوهش، همبستگی از نوع توصیفی است و جامعه آماری پژوهش کلیه زنان شرکت کننده در جلسات جمعیت نارنان در منطقه ۵ و ۹ تهران بود که از این تعداد ۱۲۰ نفر به روش در دسترس انتخاب شدند. به منظور جمع‌آوری داده‌ها، از پرسشنامه‌های نگرش به روابط فرازنشویی (واتلی، ۲۰۰۶)، احساس کهنتری (خدادادی و بهرامی، ۱۳۹۱)، منبع کنترل (راتر، ۱۹۶۶) و عمل به باورهای مذهبی معبد (گلزاری، ۱۳۷۹) استفاده شد؛ برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز روش‌های آمار استنباطی (همبستگی اسپیرمن)

۱. کارشناسی ارشد مشاوره توانبخشی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران

۲.* نویسنده مسئول: دانشیار، گروه مشاوره، علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران

۳. استادیار، گروه مشاوره، علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران

۴. استادیار، گروه آمار زیستی، علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران

positive and significant relationships between attitudes towards extramarital affairs with the feeling of inferiority and also between attitudes towards extramarital affairs and locus of control in wives of addicts ($P=0.05$). There was not any significant relationship between attitudes towards extramarital affairs and the practice of religious beliefs ($P>0.05$).

Conclusion: Therefore, feeling of inferiority and locus of control affected attitudes toward extramarital affairs, but the present study did not find any effect of practicing religious beliefs on attitudes towards extramarital affairs.

Keywords: *Extramarital affairs; Feeling of inferiority; Locus of control; Religious beliefs*

استفاده شد. یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین نگرش به روابط فرازنشویی با احساس کهنتری و همچنین بین نگرش به روابط فرازنشویی و منبع کنترل در زنان همسر معتاد نیز رابطه مثبت و معنادار وجود دارد ($P=0.05$) و بین نگرش به روابط فرازنشویی با عمل به باورهای مذهبی رابطه معناداری مشاهده نشد ($P>0.05$).

نتیجه‌گیری: بنابراین احساس کهنتری و منبع کنترل بر نگرش به روابط فرازنشویی تاثیرگذار هستند؛ اما تأثیر عمل به باورهای مذهبی بر نگرش به روابط فرازنشویی در پژوهش حاضر مشاهده نگردید.

کلید واژگان: روابط فرازنشویی، احساس کهنتری، منبع کنترل، باورهای مذهبی

مقدمه

اعتیاد مصرف مکرر و افزایش یابنده یک ماده است که ماهیت پیشرونده و تخریب‌گر دارد و ترک آن سبب ناراحتی زیاد و میل شدید به مصرف دوباره می‌گردد (کاپلان و کاپلان، ۲۰۱۴). بر اساس آخرین پیمایش ملی اعتیاد در سال ۱۳۹۴، تعداد افراد دارای وابستگی به مواد مخدر در کشور حدود ۲ میلیون و ۸۰۸ هزار نفر برآورد شده است (سایت اینترنتی همشهری آنلاین، ۲۰۱۹). اعتیاد پیامدهای روان‌شناختی، اجتماعی و زیستی بسیاری برای فرد دارد اما عمده‌ترین پیامد اعتیاد، متمرکز بر خانواده است. عمده‌ترین آسیب خانوادگی اعتیاد به مواد مخدر می‌تواند بر روابط عاطفی، جنسی و روانی زن و شوهر در خانواده باشد (نیکبخت، پاشایی و بسطامی، ۱۳۹۵). مصرف مواد مخدر، کارکرد جنسی فرد را دچار مشکل کرده و بی‌تفاوتی او نسبت به همسرش باعث دوری آن‌ها از یکدیگر می‌شود. از این جهت که نیازهای جنسی و عاطفی همسر فرد معتاد رفع نمی‌شود؛ او را در معرض افزایش احتمال خطر ورود به روابط فرازنشویی قرار می‌دهد. البته میزان این خطر می‌تواند مشروط به ویژگی‌های فردی، تربیتی و مذهبی این زنان باشد (نیکبخت و همکاران، ۱۳۹۵). رابطه فرازنشویی، رابطه پنهانی دو نفره عاطفی یا جنسی و یا جنسی-عاطفی با فردی غیر از همسر است (جانسون، ۲۰۰۵). گلاسر^۱ تلاش برای تجربه مجدد صمیمیت فردی و جنسی را مهم‌ترین انگیزه زن و مرد متأهلی می‌داند که به سوی روابط فرازنشویی کشیده می‌شوند (مؤمنی و همکاران، ۲۰۱۵). روابط

پنهانی خارج از حیطه زناشویی همیشه موجب ضربه شدید عاطفی و هم‌چنین احساساتی مانند، افسردگی، خشم، ناامیدی، عدم اعتماد به نفس، از دست دادن هویت و احساس بی‌ارزشی و گاه نشانگان اختلال پس از سانحه در همسری که مورد بی‌وفایی قرار گرفته است، می‌شود. روابط فرازناشویی هم‌چنین می‌تواند باعث بروز تردید، افسردگی و احساس گناه در همسری که بی‌وفایی کرده، شود (باکوم و همکاران، ۲۰۰۹). نگرش به روابط فرازناشویی اصطلاحی است که واتلی^۱ برای اشاره به یل و پذیرندگی یا عدم تمایل و رد کنندگی یک فرد نسبت به روابط فرازناشویی، پیشنهاد کرده است (واتلی، ۲۰۰۸). از سوی دیگر همسران مردان معتاد به جهت پیامدهای اجتماعی اعتیاد از جمله انگ و مورد تمسخر قرار گرفتن (شایگان، ۱۳۸۱) و پیامدهای زیستی شامل عدم ارضای نیازهای عاطفی و جنسی (نیکبخت و همکاران، ۱۳۹۵) می‌توانند مستعد بروز احساس کهنتری محسوب شوند.

احساس کهنتری یک باور عمیق، غیرواقعی و دائمی در مورد ضعف مهارت‌های جسمی و توانایی عقلی فرد است. این باور، سطح ارزش‌ها را کاهش داده و نازرنده سازی را برای فرد به دنبال دارد (بائو و همکاران، ۱۹۹۷). در مواجهه با احساس کهنتری یکی از واکنش‌های نامناسب جبران کاذب است. این مکانیزم توسط افرادی که عزت‌نفس بالایی ندارند به کار گرفته شده و از نمونه‌های آن می‌توان به گریز از مسئولیت، خودنمایی، جلب توجه و لذات موقت اشاره کرد (صالحی قلعه سوخته، ۱۳۹۵). علاوه بر نقش بالقوه احساس کهنتری در وقوع یک رابطه فرازناشویی، رضایت زناشویی نیز از جمله عواملی است که تأثیر مستقیمی روی برقراری این رابطه دارد رضایت زناشویی را می‌توان محصول ارزیابی ذهنی فرد از میزان انطباق رابطه زناشویی فعلی‌اش در مقایسه با انتظار و ایده آل ذهنی که از زناشویی داشته، دانست (بانک، ۱۹۸۰). رضایت زناشویی بیشتر به وضعیتی اشاره دارد که در آن همسران در بیشتر مواقع احساس خوشبختی، رضایت از ازدواج و رضایت از همدیگر دارند (بارکر، ۲۰۰۰؛ ترجمه دهقانی، ۱۳۸۸). در مطالعات پیشین مشخص شده است که رضایت زناشویی با منبع کنترل ارتباط زیادی دارد (فلدمن و کافمن، ۱۹۹۹؛ ساروخانی، ۱۳۷۹). منبع کنترل شکلی از انتظار تعمیم یافته در مورد علت رفتارهاست؛ و منظور از آن ادراک و فهم از موقعیت و نقش و سهم تأثیر فرد در پیشامدهای موفقیت‌آمیز و شکست در زندگی است. افراد دارای مرجع اسناد درونی علت اصلی رفتارها را به خود و عوامل درونی نسبت می‌دهند؛ اما افراد با مرجع اسناد بیرونی معتقدند نقش چندانی در به دست آوردن پاداش‌ها ندارند و این موارد خارج از کنترل آن‌ها می‌باشد. منبع کنترل درونی از جمله پیش‌بینی کننده‌های رضایت زناشویی است و این رضایت نقش بسزایی در عدم ورود به روابط فرازناشویی دارد (دلخوش، ۱۳۹۱). در کنار متغیرهای ذکر شده، می‌توان به عمل به باورهای مذهبی اشاره کرد. عمل به باورهای مذهبی خاص هر دینی و مذهبی است و در اسلام و مذهبی

1. Whatley

شیعی شامل نماز خواندن، روزه گرفتن، حج و... می‌شود. همان‌طور که می‌دانیم جامعه ایرانی یک جامعه با نگرش‌های منسوب به مذهب است و در آیات و روایات بشدت در مورد اجتناب از ورود به روابط فرازنشویی هشدار داده شده و مجازات‌های سنگینی در مورد این روابط در نظر گرفته شده است (ساروخانی، ۱۳۷۹). با توجه به مطالب گفته شده به نظر می‌رسد بین عمل به باورهای مذهبی و نگرش به روابط فرازنشویی ارتباط معکوس وجود داشته باشد.

پژوهش‌های معدودی در مورد همسران مردان معتاد انجام شده است و در این پژوهش‌ها، ارتباط بین نگرش به روابط فرازنشویی با احساس کهنتری که از احساسات غالب این زنان است، منبع کنترل که با رضایت زنشویی مرتبط است و عمل به باورهای مذهبی که از عوامل مهم بازدارنده از روابط فرازنشویی است، مورد بررسی قرار نگرفته است. از این رو مطالعه حاضر با هدف بررسی پاسخ به سؤال‌هایی با پیامدهای کاربردی در مورد نوع ارتباط موجود بین نگرش به روابط فرازنشویی با احساس کهنتری، منبع کنترل و عمل به باورهای مذهبی در همسران مردان دارای اعتیاد انجام شده است.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع همبستگی است و روش نمونه‌گیری در دسترس با توجه به معیارهای ورود می‌باشد. جامعه این پژوهش کلیه زنان دارای همسر معتاد بود که در سال ۱۳۹۸ در جلسات هفتگی جمعیت نارائان در مناطق ۵ و ۹ تهران شرکت می‌کردند. از این تعداد، ۱۲۰ نفر نمونه انتخاب شد و پس از اطمینان از رضایت ایشان برای همکاری، پرسشنامه بین آن‌ها توزیع گردید. ملاک‌های ورود شامل داشتن رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش و نداشتن بیماری روان‌شناختی شدید (بر اساس پرسشنامه سلامت عمومی) بود. همچنین ملاک‌های خروج، ناقص بودن بیش از ۳۰ درصد پرسشنامه-ها و داشتن اعتیاد به الکل همسر را شامل می‌شد. باید خاطر نشان کرد که از تعداد ۱۲۰ پرسشنامه، ۲ مورد مربوط به اعتیاد به الکل همسر، ۵ مورد زندگی جدا از همسر و ۹ مورد نیز به علت ناقص بودن پرسشنامه‌ها از مطالعه خارج شدند و در نهایت ۱۰۴ پرسشنامه شرایط ورود به پژوهش را داشتند که داده‌های آن‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS-23 و همچنین ضریب همبستگی اسپیرمن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

ابزار پژوهش

پرسشنامه جمعیت شناختی: این پرسشنامه شامل سؤالات مربوط به سن، سطح تحصیلات، وضعیت اقتصادی، تعداد فرزندان، سنوات اعتیاد همسر و نوع ماده مصرفی می‌باشد.

پرسشنامه نگرش به روابط فرازنشویی: این مقیاس توسط مارک واتلی در سال ۲۰۰۸ تهیه شده و در سال ۱۳۸۹ توسط عبدالله زاده ترجمه شده است. این مقیاس دارای ۱۲ عبارت است که هر

سؤال در طیف هفت‌گانه (از بسیار مخالف تا بسیار موافق) قرار می‌گیرد. پرسشنامه روابط فرازناشویی، مقدار تمایل و میزان پذیرندگی یا عدم تمایل و رد کنندگی روابط فرازناشویی را از منظر افراد مختلف می‌سنجد. آلفای کرونباخ در بین ۳۸۳ نفر از زنان و مردان مجرد و متأهل ساکن شهرهای علی‌آباد و بهشهر که به صورت تصادفی انتخاب شدند، ۰/۸۴ به دست آمده است (عبدالله زاده، ۱۳۸۹). ضریب بازآزمایی حاصل از اجرای این آزمون نیز ۰/۸۷/سنجیده شده است (سیدعلی تبار و همکاران، ۱۳۹۴). پرسشنامه احساس کهنتری: این مقیاس توسط خدادادی و بهرامی در سال ۱۳۹۱، بر اساس اطلاعات به دست آمده از منابع مختلف تنظیم شده است. فرم اولیه با ۲۴ گویه و پاسخنامه ۵ گزینه‌ای (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) تهیه شده. این مقیاس عقاید افراد را در مورد توانایی‌های جسمی، زیبایی، اندام و ... می‌سنجد. پایایی این مقیاس با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ و با روش دونیمه کردن ۰/۸۰ محاسبه گردیده است (خدادادی و بهرامی، ۱۳۹۱). فرم کوتاه که در این پژوهش استفاده شده دارای ۱۲ سؤال با دو پاسخ موافق یا مخالف است.

پرسشنامه منبع کنترل: جولیان راتر در سال ۱۹۶۶ این مقیاس را تدوین و طراحی کرده است. شامل ۲۹ ماده و هر ماده دارای دو جمله که به صورت الف و ب طراحی شده است. ۲۳ ماده جنبه‌های درونی و بیرونی منبع کنترل را می‌سنجد و ۶ ماده برای پوشیده نگه داشتن منظور آزمون طراحی شده است (صفایی، ۱۳۹۱)؛ بنابراین نمره کل به دست آمده برای هر فرد بیانگر درجه و میزان کنترل درونی و بیرونی وی می‌باشد و دامنه نمرات این مقیاس از صفر تا ۲۳ متغیر است، به این صورت که نمره ۹ و بالاتر از آن در این مقیاس نشان دهنده جهت‌گیری بیرونی (منبع کنترل بیرونی) و نمره ۸ و زیر آن، بیانگر جهت‌گیری درونی (منبع کنترل درونی) است (غضنفری، ۱۳۷۱). ترجمه و هنجاریابی این مقیاس در ایران در سال ۱۳۷۵ توسط موفق انجام شده است. روایی هم‌زمان این مقیاس با مقیاس منبع کنترل درونی-بیرونی نوویکی، استریکلند^۱ در نمونه ایرانی پژوهش موفق ۰/۶۹ است.

پرسشنامه عمل به باورهای مذهبی (معبد): این مقیاس توسط دکتر گلزاری در سال ۱۳۷۹ در فرم بلند ۶۵ سؤالی و فرم کوتاه ۲۵ سؤالی در سال ۱۳۸۱ تنظیم شده است. عمل به باورهای اسلامی در ۴ حوزه عمل به واجبات، فعالیت‌های مذهبی و در نظر گرفتن مذهب در تصمیم‌گیری‌ها انتخاب‌های زندگی تنظیم شده است. ضریب همبستگی محاسبه شده در اجراهای مختلف در دانشگاه‌های الزهرا، تربیت‌معلم نسیمیه، آزاد قم به ترتیب، ۰/۸۴، ۰/۸۱، ۰/۷۸ است (گلزاری، ۱۳۷۹)؛ در این پژوهش از فرم کوتاه ۲۵ سؤالی استفاده شده است.

1. Nowicki-Strickland Locus of Control Scale

یافته‌ها

در این بخش از پژوهش به ارائه یافته‌های توصیفی و استنباطی پرداخته می‌شود. در پژوهش حاضر دامنه سنی زنان بین ۲۴ تا ۵۹ سال با میانگین ۳۷/۲۹ و انحراف معیار ۸/۰۸ بود. در جدول شماره ۱ دیگر اطلاعات جمعیت شناختی شرکت‌کنندگان پژوهش ارائه می‌شود.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی شرکت‌کنندگان

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
تحصیلات	سیکل	۱/۹
	دیپلم	۱۰/۶
	کارشناسی	۷۵
	کارشناسی ارشد	۱۰/۶
	دکتری	۱/۹

در جدول شماره ۲ نیز آمار توصیفی نمرات شرکت‌کنندگان در هر یک از پرسشنامه‌های پژوهش ارائه می‌شود.

جدول ۲. آمار توصیفی نمرات شرکت‌کنندگان در پرسشنامه‌ها

متغیرها	میانگین	کمینه	بیشینه	انحراف معیار
نگرش به روابط فرازنشویی	۱۹/۷۰	۱۲	۸۴	۶/۰۶
احساس کهتری	۵/۲۵	۱	۱۲	۱/۴۸
منبع کنترل	۱۴/۵۵	۱	۲۳	۴/۳۳
عمل به باورهای مذهبی	۳۴/۷۳	۰	۱۰۰	۱۴/۳۷

جدول شماره ۲، نشان‌دهنده کمینه و بیشینه نمرات در هر پرسشنامه و میانگین نمرات آزمودنی‌ها در هر یک از پرسشنامه‌ها و همچنین انحراف معیار آن‌ها است.

جدول ۳. همبستگی متغیرهای پژوهش با نگرش به روابط فرازناشویی

نگرش به روابط فرازناشویی		متغیرها
معناداری	همبستگی	
۰/۰۰۸***	۰/۲۵۷	احساس کهنتری
۰/۰۰۳***	۰/۲۹۲	منبع کنترل
۰/۶۵۵	-۰/۰۴۴	عمل به باورهای مذهبی

Note. $P^{**}<0.01$, $P^{*}<0.05$

بر اساس یافته‌ها در جدول ۳، بین احساس کهنتری و نگرش به روابط فرازناشویی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد. همچنین بین منبع کنترل و نگرش به روابط فرازناشویی نیز رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد؛ اما بین عمل به باورهای مذهبی و نگرش به روابط فرازناشویی رابطه معناداری مشاهده نگردید.

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌طور که در بخش یافته‌ها و جدول ۳ مشخص است، فرضیه رابطه مستقیم و معنادار بین نگرش به روابط فرازناشویی و احساس کهنتری با ضریب معناداری ۰/۰۰۸ در سطح اطمینان ۰/۰۱ تأیید شده است. این یافته بدان معناست که با بیشتر شدن احساس کهنتری نگرش به روابط فرازناشویی بالاتر می‌رود. یا به عبارت بهتر مثبت‌تر می‌شود. این یافته با نتایج پژوهش درایگوتاس و همکاران (۱۹۹۹)، حبیبی و حاج حیدری (۱۳۹۴) همچنین پژوهش اتوود و سیفر (۱۹۹۷) همسو است. آن‌ها معتقد بودند که احساس کهنتری از جمله عوامل ورود به روابط فرازناشویی است. در تبیین این یافته می‌توان گفت عوامل بسیاری برای زنان دارای همسر معتاد وجود دارد که احساس کهنتری را در آن‌ها به وجود آورد. یکی از این عوامل، پیامد اقتصادی اعتیاد است که منبع درآمد و پولی که باید برای خانواده صرف شود به مصرف مواد مخدر می‌رسد (شایگان، ۲۰۰۲). پیامد اجتماعی ناشی از اعتیاد هم انگ اجتماعی و تمسخر خانواده معتادان را شامل می‌شود و آن‌ها با مقایسه خود با خانواده‌های عادی دچار احساس کهنتری می‌شوند (محمدی فر و همکاران، ۱۳۸۹). بعد زیستی نیز در بردارنده عدم ارضای نیازهای عاطفی و جنسی همسر فرد معتاد است که باورها و احساسات او را در مورد خود، توانایی‌ها، تصورات بدنی تحت تأثیر قرار داده و در این زمینه‌ها او را با احساس کهنتری مواجه می‌کند (نیکبخت و همکاران، ۱۳۹۵). به نظر می‌رسد ورود به روابط فرازناشویی راهی نامناسب و جیرانی کاذب برای

کسب عزت نفس در برابر احساس کهتری باشد. منبع کنترل به عنوان دومین متغیر با ضریب معناداری $0/292$ و سطح اطمینان $0/003$ رابطه مستقیم و معناداری با نگرش به روابط فرازنشویی دارد. این یافته بدین معنی است که با بیرونی تر شدن جهت منبع کنترل نگرش به روابط فرازنشویی نیز مثبت تر می شود. در پژوهش های پیشین به طور مستقیم به رابطه منبع کنترل و نگرش به روابط فرازنشویی پرداخته نشده است اما رابطه آن با رضایت زناشویی که یکی از عوامل مرتبط با روابط فرازنشویی است مورد تأیید قرار گرفته است. از جمله این پژوهش ها پژوهش ساوای و همکاران (۲۰۱۸)، دلخوش نخجیری (۱۳۹۱) و بساط (۲۰۰۴) می باشد. افرادی با منبع کنترل بیرونی از این جهت که مسئولیت پذیری کمتری نسبت به افراد با منبع کنترل درونی دارند (فاورز، ۲۰۰۳)، ممکن است از زیر بار مسئولیت ازدواج و خانواده و همچنین همسر دارای اعتیاد شانه خالی کرده و برای فرار از واقعیت و دریافت تقویت کننده های عاطفی، جنسی و اقتصادی وارد رابطه فرازنشویی شوند؛ آخرین متغیر پژوهش حاضر با عنوان عمل به باورهای مذهبی با توجه به ضریب معناداری $0/655$ ، رابطه معناداری بین این متغیر با نگرش به روابط فرازنشویی مشاهده نگردید. این یافته ناهمسو با پژوهش مردانی (۱۳۹۴)، اتکینسون و همکاران (۲۰۰۱) و اسپراسکی و هاگستون (۱۹۷۸) است. یافته های ایشان مؤید وجود رابطه بین عمل به باورهای مذهبی و به طور کلی اعتقادات مذهبی با نگرش به روابط فرازنشویی است و از عوامل بازدارندگی در مقابل ورود به این روابط معرفی می شود. در این پژوهش از پرسشنامه معبد که دارای ۲۵ سؤال بوده و عمل به باورهای مذهبی اسلامی را مورد سنجش قرار می داد استفاده شد. در پژوهش های پیشین که از آن ها نامبرده شد، این هدف (بررسی عمل به باورهای مذهبی) با ابزارهای متفاوتی از جمله، مصاحبه کیفی و مطالعه پرونده های طلاق دنبال شده است، بنابراین نمی توان انتظار داشت که یافته های پژوهش حاضر با نتایج آن ها یکسان باشد.

در تکمیل این قسمت و بخش یافته ها می توان این گونه نتیجه گرفت که احساس کهتری باعث مثبت تر شدن نگرش به روابط فرازنشویی می شود. همچنین منبع کنترلی که جهت گیری بیرونی داشته باشد هم می تواند باعث مثبت شدن این نگرش شود. در مورد متغیر عمل به باورهای مذهبی می توان گفت که برخلاف پژوهش های پیشین، در این پژوهش نتیجه ای دال بر رابطه آن با نگرش به روابط فرازنشویی یافت نشد که این یافته متناقض می تواند از عوامل گوناگونی از جمله تفاوت فرهنگی، اجتماعی، ابزار پژوهشی و ... سرچشمه گرفته باشد؛ با توجه به مطالبی که در قسمت روش پژوهش اشاره شد، این پژوهش در دو منطقه از تهران و با ۱۲۰ نفر نمونه به انجام رسید، زنانی با همسران دارای اعتیاد به الکل یا طلاق گرفته از همسرانشان در این پژوهش شرکت نداشتند. همچنین پرسشنامه هایی با سؤالات زیاد مورد استفاده قرار گرفت که ممکن است پاسخ دهی شرکت کنندگان را تحت تأثیر قرار دهد. در نتیجه پیشنهاد می شود پرسشنامه هایی با سؤالات کمتر

مورد استفاده قرار گیرد یا جمع‌آوری داده‌ها، به صورت کیفی انجام پذیرد. پیشنهاد می‌شود طیف گسترده‌تری از زنان که به نوعی با اعتیاد درگیر هستند در مناطق بیشتری از شهر تهران یا سایر شهرها مورد مطالعه قرار گیرند بنابراین تعمیم یافته‌ها با اطمینان بیشتری صورت می‌پذیرد و امکان مقایسه بین گروه‌های مختلفی از زنان فراهم می‌آید.

موازن اخلاقی

جهت رعایت اصول اخلاقی این مطالعه با کسب رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان و محرمانه نگاه داشتن اطلاعات آزمودنی‌ها صورت گرفت و به شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد که امکان خروج از پژوهش را در هر لحظه که بخواهند را خواهند داشت.

سپاسگزاری

پژوهشگران بدین‌وسیله مراتب تشکر و قدردانی خود را از مدیران مرکز جمعیت نارائان در مناطق ۵ و ۹ تهران و عزیزان شرکت‌کننده در پژوهش ابراز می‌دارد.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

منابع

بارکر، فیلیپ. (۱۳۸۸). *خانواده درمانی پایه*، ترجمه محسن و زهره دهقانی. تهران: انتشارات رشد.

حبیبی عسگرآبادی، مجتبی؛ و حاجی حیدری، زهرا. (۱۳۹۴). علل خیانت زناشویی از دیدگاه زوجین مراجعه کننده به دادگاه خانواده: یک مطالعه کیفی. *فصلنامه خانواده پژوهی*، ۴۲(۱۱): ۱۸۶-۱۶۵.

صفایی، مجید. (۱۳۹۱). *بررسی عوامل تأثیرگذار بر گرایش زنان متأهل به روابط فرازناشویی: نقش ویژگی‌های شخصیتی به‌عنوان متغیر میانجی*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه الزهرا.

محمدی فر، محمدعلی؛ طالبی، ابوالفضل؛ و طباطبایی، سیدموسی. (۱۳۸۹). تأثیر آموزش مهارت‌های زندگی بر عملکرد خانواده در زنان دارای همسر معتاد. *فصلنامه اعتیاد پژوهی*، ۴(۱۶): ۲۵-۴۰.

مهرآور مؤمنی، جاوید؛ شعاع کاظمی، مهرانگیز؛ و پورشهریاری، مه‌سیما. (۲۰۱۵). بررسی تأثیر مشاوره گروهی با رویکرد بین فردی بر بهبود روابط زناشویی مادران روابط فرازناشویی دیده. *مطالعات روان‌شناختی*، ۱۱(۲): ۸۷-۱۱۴.

نیکبخت نصرآبادی، علیرضا؛ پاشایی ثابت، فاطمه؛ و بستامی، علیرضا. (۱۳۹۵). تجربه زندگی با همسر معتاد: یک مطالعه پدیدارشناسی. نشریه پژوهش پرستاری/ایران، ۱۱(۱):۶۲-۷۵.

References

- Atkinson DC, Baucom DH, Jacobson NS. (2001). *Understanding infidelity: correlates in a national random sample*. Journal of Family psychology, 15(49):73549.
- Baucom DH, synder DK, Gordon KC. (2009). *Helping couples get past the affair: A clinician's guide*. New York: Guilford Press.
- Drigotas SM, Safstrom CA, Gentilia T. (1999). *An investment model prediction of dating infidelity*. Journal of Personality & Social Psychology, 77(3):509-24.
- Fowers BY. (2003). *The limits of a technical concept of a good marriage: Exploring the role of virtue in communication skills*. Journal of Marital and family, 27(327-340).
- Feldman SS, Cauffman E. (1999). *Your cheatin' heart: Attitudes, behaviours, and correlates of sexual betrayal in late adolescents*. Journal of Research on Adolescence, 3(9):227-53.
- Johnson SM. (2005). *Broken bonds: An emotionally focused approach to infidelity*. Journal of Couple & Relationship Therapy, 4(2,3):17-29
- Kaplan H, Kaplan SB. (2014). *Sadock's synopsis of psychiatry: behavioral sciences/clinical psychiatry*. Trans, Rezaai F Tehran: Arjmand pub, 43-447.
- Sawai JP, Juhari R, Kahar R, Ismail Z. (2018). *Locus of Control, Marital Satisfaction and Marital Stability among Newlyweds*. Southeast Asia Psychology Journal, 6:16-25.
- Yao SN, Cottraux J, Martin R, Mollard E, Guerin J, Hanauer M, et al. (1997). *Inferiority, guilt and responsibility in OCD, social phobics and controls*. Psychotherapies Cognitive e Compartmental, 3(2):210-1.